

Jeziro Szmaragdowe w Górach Bukowych

Lokalizacja:

województwo zachodniopomorskie
powiat szczeciński
gmina Szczecin
miejscowość Szczecin

Rejon geograficzny:

Pobrzeża Południowobałtyckie
Pobrzeże Szczeciński
Wzgórza Bukowe

Jednostka geologiczna:

niecka szczecińsko-tódzko-miechowska
niecka szczecińska
pokrywa czwartorzędowa

1 Jezioro Szmaragdowe to sztuczny zbiornik wodny położony w Parku Leśnym Zdroje we wschodniej dzielnicy Szczecina. Jezioro znajduje się na obszarze tzw. Gór Bukowych (Wzgórza Bukowe). To pasmo najwyższych wzniesień morenowych po wschodniej stronie Doliny Dolnej Odry na południowy-wschód od Szczecina. Dochodzą one do 148 m wysokości (Góra Bukowiec). Zajmują obszar około 80 km² (14 km długości i 5-6 km szerokości). Wzgórza pokrywa zwarty pas Puszczy Bukowej wchodzącej w skład Szczecińskiego Parku Krajobrazowego. Złożona budowa geologiczna wzgórz i niezwykle urozmaicona rzeźba terenu są wynikiem działalności lodowca i związanych z zanikaniem lądolodu procesów erozyjnych. Wzgórza Bukowe budują zaburzone glaciektogenicznie (fałdy i łuski) utwory czwartorzędowe (plejstocen) składające się z glin zwałowych i utworów fluwioglacjalnych. Zawierają one odkłute od podłoża przez nasuwający się lodowiec porwaki iłów oligoceńskich, margli i wapieni kredowych. Te ostatnie w północno-zachodniej części Wzgórz, pomiędzy Zdrojami i Podjuchami, wychodzą miejscami na powierzchnię na tyle licznie, że w przeszłości były eksploatowane na potrzeby produkcji cementu.

2 Przez wiele lat w miejscu dzisiejszego jeziora znajdowało się wyrobisko kredy eksploatowane od połowy XIX w. dla fabryki cementu portlandzkiego G. Toepffera, A. Grawitza i &. Jezioro powstało 16 lipca 1925 r. na skutek nagłego wtargnięcia wód podziemnych do wyrobiska. Katastrofalny wypływ wody nastąpił spod wysokiej (ok. 50 m), pionowej ściany margli w południowej części wyrobiska. Powstało jezioro, którego lustro wody ustaliło się dzisiaj na wysokości 42,2 m n.p.m.. Powierzchnia jeziora wynosi około 2,5 ha. Obecnie jezioro ma długość ok. 275 m, szerokość do 150 m, a głębokość dochodzi do 16 m.

Misa jeziorna jest silnie wgłębiona w marglisto-wapienne podłoże, brzeg uformowany jest w postaci gwałtownie opadającego zbocza, często o charakterze urwiska i tylko

na krótkim odcinku od strony południowej jest płaski. Cały teren przylegający do jeziora jest zalesiony i wypiętrzony do 30-40 m nad poziomem zwierciadła wody. Występujące w rzeźbie tego terenu zmiany wskazują na bardzo silne procesy erozyjne.

Jezioro posiada niewielką zlewnię leśną. Jest zbiornikiem bez dopływów i odpływów powierzchniowych. Od kilku lat obserwowane jest obniżenie się poziomu lustra wody.

W skarpię zachodniej części starego wyrobiska możemy zaobserwować odsłonięcia utworów budujących ten teren. Widoczne są tu w kilkunastometrowych odkrywkach margliste osady kredowe. Stanowią one wraz z iltami septariowymi krę utworów podłoża w obrębie glin zwałowych i utworów fluwioglacjalnych plejstocenu.

Jezioro Szmaragdowe kształtem zbliżone jest do trójkąta, na którego wierzchołku od północy znajduje się betonowy mostek spełniający obecnie funkcje punktu widokowego. Dawniej był to mostek kolejki roboczej wywożącej urobek kopalni. Na dnie jeziora wciąż znajdują się pozostałości górniczych maszyn i urządzeń. Wspaniała szmaragdowa barwa wody w jeziorze spowodowana jest dużym nasyceniem węglanem wapnia oraz odbiciem światła od kredowego podłoża. Wokół jeziora poprowadzona jest trasa turystyczna przy której znajdują się liczne punkty widokowe pozwalające podziwiać urok tego jeziora i okolicy. Do najbardziej znanych należy Widok, sztuczny pagórek, 55,0 m n.p.m., położony na północno-zachodnim krańcu Parku leśnego Zdroje, między ul. Kopalniana i Grabowa. Jest to hałda dawnej kopalni kredy. Jezioro jest na tyle dużą atrakcją turystyczną, że prowadzą do niego liczne szlaki turystyczne: żółty, niebieski i zielony, które poprowadzone są przez ciekawe i piękne miejsca okolic Szczecina i Wzgórz Bukowych.

Z Jeziorem Szmaragdowym łączą się liczne legendy, w tym górnicza, która podaje, że od samego początku uruchomienia pierwszych kopalni w tych stronach w XIV w.

grasował w nich chciwy i złośliwy duch, zwany Skarbkiem. Nagromadził on ogromne bogactwa, które ukrył pod ziemią. Kiedy kilof górnik odłonił niespodziewanie owe skarby, duch zalał wszystko wodą.

Dojazd do Szmaragdowego Jeziora ze stacji PKP Szczecin Zdroje komunikacją miejską do przystanku przy ul. Kopalnianej, stąd pieszo około 15 min. Dojazd samochodem ul. Kopalnianą do parkingu przed jeziorem, stamtąd 5 minut pieszo. Nieopodal jeziora, w dawnej leśniczówce, urządzono motel „Szmaragd”, serwujący posiłki, a także oferujący miejsca noclegowe. W pobliżu znajduje się restauracja i klub nocny „Grotta”.

The emerald Lake in the Beech Mts.

The Emerald Lake is a water reservoir located in the Forest park, in the eastern part of Szczecin town. The area called “the Beech Mts” or the “the Beech Hills” is the highest range of moraine hills in the eastern side of the Lower Odra River valley, southeast from Szczecin.

Both the complicated geological structure and the diversified relief result from the activity of ice sheet and erosional processes active during its retreat. The hills are built of Quaternary boulder clays and fluvio-glacial sediments disturbed tectonically into folds and slice-folds. These structures include also Oligocene clays and Cretaceous carbonates (marls and limestones) erratics plucked from the bedrock and transported by the moving ice. Locally, in the northwestern part of the Beech Hills, between Zdroje and Podjuchy villages, Cretaceous limestones crop out and here these rocks were mined in the past for cement production.

At the site of recent reservoir the “Katharinen Kreidegrube” quarry has been operating since the half of the XIXth century for the purpose of portland cementwork, owned

by the G. Toepffer, A Grawitz & Co. On 16th July, 1925 the quarry was abruptly inundated by groundwaters. The catastrophic inflow took place from the foot of 50-meters-high, vertical marble wall in the southern part of the quarry. Water table has been stabilized at the altitude 42.2 m a.s.l. The reservoir is about 275 meters long, 150 meter wide and covers an area of 2.5 hectares. Maximum depth reached 16 meters (8 meters, in average). The reservoir is deeply cut into the bedrock marls and limestones. The shore is formed by steep, commonly vertical walls and only a short, gently sloped fragment of southern shore provides access to water table. The whole area surrounding the reservoir is elevated some 30-40 meters above water table and is forested.

The Emerald Lake resembles a triangle in shape. A concrete bridge constructed in the northern corner plays recently a role of outlook platform. In the past this bridge enabled the haulage of stone. At the bottom of the reservoir the remnants of mining equipment can still be found. The emerald color originates from both the high concentration of calcium carbonate and the light reflexing from carbonate bedrocks. The touristic trail surrounding the reservoir has several lookouts from which the landscape can be admired and, thus, it is a popular walkway among the citizens of Szczecin town. The best known lookout point is the “Widok” Hill (55.0 meters a.s.l.) – a waste dump of the former quarry located in the southwestern extension of the Zdroje forest park, between the Kopalniana and the Grabowa streets. From the flat, recently overgrown top of the dump a broad view opens, particularly the “Eye on Szczecin” in the northern part. The reservoir is a popular touristic attraction to which several trails (yellow, blue and red) guide. The trails lead the visitor through the interesting and beautiful sites located around Szczecin and the Beech Hills.

Autor karty stanowiska dokumentacyjnego i fotografii:
M. Mazurowski (2005)

Wybrana literatura: 258, 266